

**ALIN CIUPALĂ, ALEXANDRU CIUBOTARIU,
WALT DISNEY FABRICAT ÎN ROMÂNIA COMUNISTĂ /
WALT DISNEY MADE IN COMMUNIST ROMANIA,
BUCUREȘTI, MONITORUL OFICIAL, 128 P.**

Nicoleta ROMAN

Lucrarea de față este un album. Un album care aduce în prim plan trei tipuri de surse referitoare la receptarea lui Walt Disney și a desenelor sale în societatea românească din perioada comunistă: cultura materială (jucării, panouri, afișe, discuri de vinil, fețe de pernă, ambalaje de dulciuri etc.), literatura pentru copii (spicuim din exemplele oferite: *Stan și Bran la circ* de Popescu-Tracipone, Editura Ioan Lăzărescu, 1945; *Miki Maus și nava cosmică*, Editura Tineretului, 1966; *Să construim singuri jucării*, Editura Ceres, 1979) și presa (revistele *Hazul copiilor*, *Cinema*, *Minison*, *Puff*, *Teatrul copiilor*, *Universul copiilor* etc.) cu almanahurile adiacente (*Flacăra*, *Șoimii Patriei*, *Contemporanul*, *Ramuri*, *Vacanța cutezătorilor* etc.) Baza acestei incursiuni vizuale este datorată reunirii colecțiilor profesorului și istoricului Alin Ciupală, a artistului grafic Alexandru Ciubotariu – ”părintele” pisicii pătrate – și a Asociației Muzeul Jucăriilor din București. Ultima, susținută de Muzeul Național de Istorie al României, este cunoscută deja publicului, realizând de-a lungul timpului numeroase expoziții tematice prin țară. Desigur, albumul cuprinde o selecție din vasta reproducere și interpretare vizuală a universului animat Disney; nici nu s-ar fi putut altfel, un demers exhaustiv necesitând resurse materiale și umane semnificative dedicate unui astfel de proiect.

Introducerea subliniază generozitatea subiectului în raport cu fenomenul Disney în România comunistă, faptul că este o producție autohtonă supravegheată de stat (nu clandestină) inspirată de „o sursă americană, de un inamic ideologic” (p.

4). Rămâne de investigat cum de este posibilă coabitarea și, și mai important, promovarea unui asemenea paradox. Paralela cu universul revistei „Pif”, suplimentul cultural al ziarului „L’Humanité” al Partidului Comunist Francez ar merita lărgită și ar putea constitui un subiect de sine stătător; în mod cert, și această revistă a rămas în memoria copiilor de atunci și a adulților de azi¹. O parte din produsele românești au avut permisiune în privința drepturilor de autor, altele nu (p. 5) și astfel o forțare de preluare și adaptare a brandului a existat.

Azi, Walt Disney și lumea sa animată stârnesc atât controverse cât și interes într-o redescoperire a creatorului și a inspirației sale. *Saving Mr. Banks* (2013), *Walt before Mickey* (2014) sau chiar și documentarul *The Two Sides of Walt Disney* (2015) reliefează omul Walt Disney, colaborările sale, negocierile din spatele fiecărui personaj animat, dar și începuturile unei culturi americane de factură hollywoodiană al cărui consum a fost într-atât de mare încât a creat o industrie în sine. Parcurile Disney sunt o dovadă în acest sens. Recent s-a lansat expoziția *Inspiring Walt Disney: The Animation of French Decorative Arts* (6 aprilie–16 octombrie 2022), o colaborare între Wallace Collection și New York Metropolitan Museum of Art, alături de colecționari privați. După ce a fost întâia dată deschisă la New York (10 decembrie 2021–6 Martie 2022), expoziția a ajuns și pe continentul european în relevarea impactului pe care arta secolului al XVIII-lea francez a avut-o asupra apariției unor filme precum *Frumoasa și Bestia*, *Albă ca Zăpada* sau *Cenușăreasa*. Inițiativa expozițională se încadrează în celebrarea a 50 de ani de la apariția lumii „magice” a lui Disney (2021-2023) și este un semi-turneu de legătură între cultura americană și cea europeană, a cărei dimensiune de instrumentalizare în regimurile comuniste rămâne încă puțin explorată. De aceea, albumul editat de Alin Ciupală și Alexandru Ciubotariu apare în mod oportun, deschizând un spațiu de discuții pentru viitor.

Dintre acestea punctăm trei posibilități. În primul rând, albumul ilustrează extinderea adopției produselor Disney și în alte țări aflate sub „umbrela”

¹ A se vedea Adrian-Silvan Ionescu, *L’Enfance sous le signe de Pif ou mes confessions sur la façon dont je suis devenu Vaillant*, în „Revue Roumaine d’Histoire d’Art”, serie Beaux-Arts, t. LIV-LV, 2017-2018, p. 123-143; Mircea Arapu, *Quand je serai grand, je ferai Pif!*, [Iași], [StudIS], [2012]. Pentru o istorie vezi Richard Médioni, *Pif Gadjet, la véritable histoire des origines à 1973*, Paris, Vaillant collector, 2003 și Rodolphe Massé, *”Pif”: la grande histoire des gadgets*, Paris, Hugnin & Muninn, 2021.

comunistă. Tricouri fabricate în China în anii '80 (p. 20) ajung să fie comercializate în România, ceea ce face posibilă o cercetare comparativă în spațiile dominate astfel ideologic. În al doilea rând, se produce o coabitare între producția românească / comunistă și cea occidentală. Coperta I și IV a almanahului enciclopedic „Contemporanul” din 1986-1987 (p. 42-43, 51), coperta I a „Almanahului copiilor” (p. 59), a revistei „Luceafărul Copiilor” (1982, p. 88), a almanahului „Șoimii Patriei” (1987, p. 63) și nu numai, sunt reprezentative. Mickey Mouse, Donald sau Albă ca Zăpada stau alături de omulețul lui Gopo, de personajele animate din Maria Mirabela. Exista chiar un festival Donald în revista „Ciufulici” (1988), iar pentru 1976-1977 într-un festival al filmului la sate Mickey Mouse apare alături de actorul George Motoi – remarcat deja în filmele istorice – într-unul din materialele promoționale (p. 103). Interveniurile preluate parțial și traduse cu Walt Disney, dar și discuțiile explicative din aceeași perioadă incluse în reviste s-ar încadra în politica regimului. În al treilea rând, sunt ilustratorii. Nume precum Traian Popescu-Tracipone, Liliana Litcanu sau Nic. Nicolaescu, pentru a da câteva exemple, rămân anonimii domeniului, deși unii dintre ei și-au consemnat amintirile sau au fost incluși în diverse antologii/dicționare². Ce reprezenta Walt Disney în atmosfera de lucru și readaptarea creației acestuia este o pistă la fel de generoasă. Albumul editat este înainte de toate o sursă axată punctual pe un creator și personajele sale, pe un transfer cultural ce depășește barierele ideologice ajungând astfel să aibă un impact global.

Nicoleta ROMAN

Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române

² Traian Popescu-Tracipone, *Amintiri despre film și eroi*, București, Editura Militară, 1990.